

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis
Prædicatorum**

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

quaestio 68. An haereticus aedmittendus sit in teste[m] contra fidelem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

sequitur Ioannes Royas singulari 200. incip. Testis inimicus. nu. 8.

Verū in hac parte multo iudicio opus est: nam si testes spectat & essent virtutis & probitatis, etiā in his prædictis talis sinistra suspicio cesseret, quamvis in alijs multū esset consideranda: solent enim sepe homines ex huiusmodi familijs & factiōibus rehē mēter inter se inimici eſe: in alijs vero iam penitus ista cessat, quāvis aliquād inimicitia intercesserit.

Atque ex his & alijs huiusmodi causis arbitrio iudicantis prudenter cognoscendis inimicitia capitalis dicitur oriri, quæ vbi probata fuerit, testimoniū repellit, ut paulo post dicam.

Superiores causa inimi-
citat inimici quādo
procedant.

Iam superiora locum habent etiam si inimicitia contraria effet culpa eius contra quem deponitur, vt scribunt communiter Doctores in dicto c. repellantur. de accusatio. glossa singularis in d.l. athlere. §. dat remissionem. ff. de accusatio. tuto. quam sequitur Antonius Gomez tom. 3. varia. resolutio. c. 12. nu. 14. vers. quod etiam extende.

Item habent locum quoties subest causa inimicitia, vnde verisimiliter oriri possit, quamvis testis dicat & afferat se nō esse inimicum. Innocentius in c. cum l. 1. A. de sentent. & re iud. Bar. in l. 1. ff. de his quibus vt indig. Abbas in c. repellantur. de accusatio. & alijs, quos refert & sequitur Antonius Gomez tom. 3. varia. resolutio. c. 12. nu. 14. & Grammaticus voto. 24. incip. In causa Nicolai. nu. 1.

Quando certi superiori res causa inimicitia.

Superiora tamen omnia axiomata de inimicitia bifariam porissimum limitantur. Primo quoties reconciliatio inter inimicos intercessisset antiqua & benefundata. quādo autem intercessisse dicatur, arbitrio iudicantis relinquitur: nam tunc cum cesseret inimicitia causa, cessat etiam ratio, ob quam repellit testes debeat. argum. tex in l. 3. §. ff. & l. seq. de adim. leg. vbi Bar. & communiter Doctores.

Rursus non procedunt quoties inimicitia effetur dolo procurata & fraude. eo enim progresca est humana audacia, vt sapientes homines cum intelligent in aliquo grani delicto aliquem posse contra eos testificari, fraudulenter prius quæsita causa cum eorū rixantur, eique sponzis iniuriam inferunt, vt postea eum repellere a testimonio possint; & ita liberentur a crimine, quod re vera commiserunt. nam hoc casu non debet talibus sua fraus patrocinari; ideoque talis offensus poterit admitti in testem contra offendit. ita Bar. in l. 1. §. cum quis. ff. de questio. Bal. in l. sed & si quis. §. illud. ff. si quis. cantic. Iacobus de sancto Georgio in l. 2. ff. de testibus, & alijs quos refert & sequitur Antonius Gomez tom. 3. varia. resolutio. cap. 12. nu. 14. vers. ita etiam limita.

Quid observandum in causis inimicitia capitalis oriri solet, multū esse considerandā personarum qualitatē: sapientes contingit, vt illa causa, quæ sufficiens est ad producendam inimicitia capitem inter alios, in alijs non sufficiat. contra vero sunt multi ita sapientes in genio iniqui & malevoli, vt ex leni causa ingentes concipiāt animo iras aduersus alios, quos cum nō possint, aut non audirent palam offendere, clam mollietur aduersus eos omnia iniquitatū genera. nonni huiusmodi multos, & tales in primis reperiuntur in cursu magnum Principum, quos interdum alte-

A riū felicitas, absque illa alia causa in iniicitiam concitat. atque hoc est diligentissime in hoc tribunali animaduertendum. hoc enim quamvis non omnino repellat testes, tamen diminuat fidem illorū. a ¶ Dicit sic, non tamē intelligas, quod in hoc crimen inimicus capitalis admittatur ad accusationem; &c.] Ex hoc Eymerici loco intelliges cor loca locis dicuntur, ut inimici capitalis admittatur ad accusationem: nam procul dubio negative legendum est ita; non tamē intelligas, quod etiam indicant apertissime textus in banc sententiam ab Archidiacono citati, in quibus inimici capitales, & accusare, & dicere testimonium prohibentur.

Ex quib. intelliges fortassis deceptum fuisse Nī colani Arelatanum tract. ac bīr. notabilis. 10. incipier. Non ignoras. ubi dixit speciale esse in criminē heresis, ut inimicus inimicum possit accusare.

b ¶ Idem dicit Dominus Guido Fulcodius, post Clemens Quartus, &c.] Hic locus Guidonis Fulcodij, cuius meminit Eymericus valde est insigis in hac causa, legiturque in q. 15. c. 17. vbi cum presumisset diligenter esse testes interrogandos, & inquirendas ab eis causas diabolū, seu depositionem, subdit in hac verba: Et hoc dico cum tanta diligētia faciendum, quia illis, contra quos inquiritur, pracluditur via iuris in notitia testium, & redditus interrogacionibus prout in iure fieri conseruit: & quanto magis eis pracluditur, tanto sollicitor tuto maior vobis incumbit; adeo quod etiam de inimicitia testium per vos debetis inquirere, cum non possint alij diuinare, & nisi testes plene & plane in omnibus concordauerint, melius est vobis purgationem indicere, vel disferre sententiam, quam damnare, haec tamen ille.

Q V A E S T I O L X V I I I .

An hæreticus admittendus sit in testem contra fidem.

S Exagesima octaua questio est: Vtrum inquisitor hæreticum possit admittere, ad testificandum in causa fidei contra fidem, uel etiam pro fidelis?

Respondemus quod non: nam hæretici, & criminis regulariter sunt à testimonio repellendi, nisi in quaenam de iure inueniatur concessionem: nō inueniuit autem, quod hæreticus possit testificari pro fidelis, uel contra fidem. Ad hoc est Archidiaconus, in c. In fidei. de hæret. lib. 6.

C O M M E N T . C X V I I .

V Num est axioma in hac questione, videlicet, Hæreticum non posse testificari neque contra fidem, neque pro fidelis in causa heresis. huius axiomatis duæ sunt, partes prior dubia est, posterior autem satis facilis.

Et quādū ad primam partē spectat, hoc obser-
vandum

uandum est iudicio meo plurimū ferre, an hereticius testificetur cōtra fideles in causis fidei; an vero in alijs causis, que ad fidē non spectent, ut in contra fībus, & alijs etiam delictis ab heresi separatis; nāsi in causis alijs à fide separatis testificantur, quid de illorum testimonio sit sentendum, tradit Imperator in l. quoniam. C. de heret. vbi glossa, Bartolus, Salycetus & communiter Doctores, Speculator tit. deſte. §. 1. Repertoriū Inquisitorum verbo, testes § an hereticus. & alijs plerisque locis.

Et quamvis legibus ciuilibus quādoque liceat hereticis testimoniu[m] ferre inter catholicos, vt in cōtractibus & vltimis volūtibus, ne probationum usus angustetur, vt in d.l. quoniā. C. de heret. at scri canones praealēt, quibus cauetur ne eorum testimoniu[m] recipiatur, sunt enim excommunicati, cum quibus omne cōmerciū est catholicis interdictum, omnisq[ue] cōmunicatio prohibita. cap. excōmunicamus 1. & 2. extra de heret. hinc legimus in Cōcilio Toletano IIII. quod referritur in cap. non potest. 2. q. 7. hæreticos ad testimoniu[m] admitti non debere, quāuis dicāt se esse Christianos. tradit glossa in c. si hereticus. 2. q. 7. Repertoriū inquisitorū præcitatō loco. Zanchinus tract. de heret. c. 13. nu. 2. & alijs.

Sed nec nouo iure ciuili hæreticorum testimoniu[m] admittitur in vlla causa, neque ciuili neque criminali: nam Federicus Imperator in l. Catharos. ita sauciuit: Nec ad publica officia seu cōsilia, vel ad aliquos eligendos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur, hac ibi. & habetur in authenticis credentes. C. de heret. tradit pulchre Conradus Brunus lib. 5. de heret. c. 10.

Placet tamen Iasoni & Alciato in l. 2. C. de sum. Trinit. quo s refert & sequitur Conradus Brunus præcitatō loco, hæreticorū testimoniu[m] admitti posse vtraque parte approbatē, vel cū hæretici rem a se gestam explicat, adhibitis tormentis, vel cū testi ficatur in causis grauioribus, vt hæresis, simonia, & crilegi, laje maiestatis, expilatae animone sequitur D Siman. de cath. inst. tit. 64. nu. 43. vbi addit, his castib[us] hæreticis credi, si verisimilia dicant, vel sint plures numero, & haec tenus de primo capite.

Quantum vero ad secundā partem spectat, An in causis fidei possit hereticus dicere testimoniu[m] cōtra fidēlē, aut etiā pro fideli. Eymericus aperte faterur hoc loco eius testimonium neq[ue] cōtra, neque in fauore esse audiēdū. & quia huius dicti duę sunt partes, vt omnē dubitationem procul amoneamus, singularim de rnaquaque est agēdū. tota vero difficultas consistit in ea parte qui dicit, Testimonium hæretici non valere cōtra fidēlē: neque enim video quomodo possit Eymericus negare testimoniu[m] hæretici admitti in causa fidei cōtra fidēlē, cum de hæretico perinde sit censendum ac de reliquis testibus inhabilitib[us] quos in hoc crimine fauore fidei admitti abunde paulo ante cum auctore docuimus.

Ergo ita statuimus: Quotiescumque hæreticus, aut de heresi suspectus, vel in carcerib[us] positus, vel alibi existens alicui fideli, qui pro vero fideli & catholicō reputatur crīmē hæresis imponit, sine eum dicat esse socium criminis, sine non; profecto buis vocem contemnere nō debet inquisitores; sed ad inquirendū secreto accedent, vt intelligant an is fide-

lis qui ab heretico nominatus est, recte de fidē sentiat nec ne. hoc est certū, dīctū huius heretici hoc caſu nō facere semiplena probationem, ita vt ad capturā possit deueniri; ceterum saltem ad inquirendū faciet indicium. quod cum alijs coniecturis reſistimib[us] & adminiculis coniungatur, tunc ad cetera parabit viam. nec credo ab hac sententia receſendum, que magis pateſet ex ſequentiibus.

Vade autē deſcederit auctor in hanc sententiam plane nō video: exiſtimo tamen eū ex dicto Archidiaconi, quē hic citat ſuſſe deceptum; Archidiaconus enim in c. in fidei favorē, dicit, hæreticum nō teſtificari cōtra fidēlē: ſed ibi in genere loquebatur, iuxta diſpositionem textus in l. quoniam. C. de heret. cuius dictum acceptum eo modo, quo expli- canimus in principio huius commentarij, verum eſt, & eodem modo loquitur Zanchinus tract. de hæreticis c. 13. num. 2. ceterum neque Archidiaconus, neque Zanchinus eo loco addiderunt hanc particula, quā hic adiecit Eymericus, videlicet, in caſa fidei: nam tunc procul dubio aliter ſenſiſſent iuxta modum à nobis proxime explicatum.

Neque his obſtat textus in caſa dubius, de heret. ibi: Nec eis omnino credendum eſt, qui fidem ve- c. dubius de ritatis ignorāt, vbi glos. & aliqui doctores ſentiant hæret.

C dubiu[m] in fide, ſiue hæreticū teſtē eſe non poſſe: quoniam r̄ſpōdetur illius textus variis eſſe intellectus, vt conſlat ibi ex Zabarella, & propterea non debere ad hāc controverſiā diluendam adduci: aut ſi de teſtimonio hæreticorū accipiat, intelligendum profeſſo eſe iuxta ea que hāc tenus docuimus, vt ſit ſeſſus hæreticis ſeu alijs infidelib[us] quia fidē catholicā nō tenent, omnino credēdū non eſt, id eſt, non eſt plena fides aribenda, qualis teſtibus integris & omni exceptione majorib[us] adhiberi ſollet. itaq[ue] nō dicit textus quod nullo paſto poſſit ferre teſtimoniū; ſed quod eorū teſtimoniū nō eſt omnino integrum.

Altera pars eſt: Hæretici teſtimoniū in caſa fidei nō admitti pro fideli, hac minorē habet diſcultatem: hæretici enim teſtimoniū non recipiatur ad defendendum aliquem in hoc crīmine, contra quā aliqui ſenſerint, vt quaſtione ſequenti explicabo. Hæretici teſtimoniū nō recipiatur ad excusandum aliquem in hoc crīmine.

Q V A E S T I O L X I X .

An hæretici contra hæreticum teſtimoniū admittatur.

S Exagēſima nona quaſtio eſt: Vtrum Inquisitor poſſit hæreticum admittere ad teſtificandū contra hæreticum, ſeu pro eo?

Respondemus q[ue] ſic, cōtra; ſed nō pro eo. Nam in cā fidei particeps & ſocij criminis in tali caſu admittuntur, vt patet in c. In fidei, de heret. lib. 6. in defectum tamen aliaſum probationū, vbi dicitur ſic; In fidei favorē, Concedimus, vt in negotio Inquisitionis hæretica prauitatis excommunicati & particeps, vel ſocij criminis ad teſtimoniū admittatur, praetertim in probationē aliaſum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum,

Relat. ſupra pag. 105.

Q q 2 ſix